

F. t. beslutn. vedr. frihed til eksamensformer m.v.

Beslutningsforslag nr. B 28. Fremsat den 14. december 2007 af Christine Antorini (S), Kirsten Brosbøl (S), Rasmus Prehn (S), Pernille Vigsø Bagge (SF), Ole Sohn (SF), Marianne Jelved (RV), Margrethe Vestager (RV), Malou Aamund (NY), Per Clausen (EL) og Johanne Schmidt-Nielsen (EL)

Forslag til folketingsbeslutning

om frihed til eksamensformer, herunder gruppeprøver, i uddannelsessystemet samt udvikling af eksamensformer

Med henblik på at sikre elever og studerende de bedste muligheder for at vise deres kunnen via eksamener, prøver, opgaver m.v. og afspejle de tilegnede kompetencer opfordrer Folketinget regeringen til

1. at genindføre frihed til forskellige eksamensformer, herunder gruppeprøver, hurtigst muligt, sådan som det var gældende indtil regeringens administrative ændringer fra august 2005 på en række uddannelser både under undervisningsministerens og under videnskabsministerens ressortområde.
2. at iværksætte et udviklingsprogram med det formål at udvikle eksamens- og prøveformer, både eksisterende og nye. Eksamens- og prøveformerne skal give mulighed for, at elever og studerende kan vise, hvilke kompetencer de har tilegnet sig i forhold til uddannelsernes generelle formål og de mere specifikke faglige formål. Programmet skal

- dække alle uddannelsesniveauer,
- omhandle individuelle eksamener og gruppeeksamener,
- udvikle både mundtlige, skriftlige og audiovisuelle eksamens- og prøveformer,
- udvikle både praktiske og teoretiske eksamens- og prøveformer,
- undersøge, hvordan forskellige arbejdsmetoder kan indgå som led i bedømmelsen, herunder anvendelse af it, informationssøgning m.v.
- indføre kvalitetssikring gennem ekstern censur samt vurdering af de forskellige eksisterende og nye eksamens- og prøveformer i forhold til at sikre høj kvalitet i bedømmelsen.

Forslagsstillerne ønsker fastholdt – som i de hidtidige eksamens- og prøvebekendtgørelser – at der skal gives individuelle karakterer uanset prøveform.

Bemærkninger til forslaget

Beslutningsforslaget er en genfremsættelse af beslutningsforslag nr. B 108 fra folketingsåret 2006-07 (se Folketingstidende 2006-07, tillæg A side 6350 og 6353).

Regeringen har besluttet sig for at fjerne muligheden for at gå til eksamen i grupper. Der har været en række reaktioner fra hele uddannelsesverdenen lige fra elever og lærere til skoleledere og rektorer på denne indskrænkning i uddannelsesstedernes mulighed for at lave tidssvarende prøveformer.

Senest er Foreningen af Rådgivende Ingeniører (FRI) gået ind i kampen for gruppeeksamen med en rundspørge blandt de 14 største rådgivende ingeniørfirmaer. Rundspørgen viser, at 100 pct. af de adspurgte virksomheder mener, at det var en fejltagelse at afskaffe gruppeeksamen på de videregående uddannelser. Selv Dansk Industri har i forlængelse af FRI's undersøgelse udtalt, at »man havde måske ikke behovet at gå så drastisk til værks og afskaffe gruppeeksamen generelt.«

Der har ikke været gennemført en samlet evaluering af erfaringerne med mundtlige gruppeprøver (terminologisk bruges begrebet gruppeprøver som samlende betegnelse for både gruppeprøver og gruppeeksamen). Evalueringen af gruppeprøven i mundtlig matematik og fysik/kemi har været positiv, jf. svar på spørgsmål 65 – UDU alm. del (folketingsåret 2004-05, 2. samling). Allerede i dag er det således, at alle eksaminander skal have en individuel karakter, også selv om de vælger at gå til eksamen i grupper. De beskikkede censorer har ikke givet udtryk for, at der er særlige vanskeligheder ved at give individuelle karakterer, når eleverne arbejder sammen om at belyse praktiske problemstillinger og vælger at gå til eksamen sammen.

Dansk Center for Ingeniøruddannelse på Aalborg Universitet har i oktober 2007 offentliggjort sin delrapport 2: »Individuel og gruppebaseret projekteksamen sommer 2006 og 2007 ved Fakultet for Ingeniør-, Natur- og Sundhedsvidenskab.« Hovedkonklusionerne er for det første, at de studerende og eksaminatorer ville vælge gruppeeksamen, hvis det var muligt,

for det andet, at privatansatte censorer er de stærkeste fortalere for gruppeeksamen, for det tredje, at eksaminatorer finder, der er forringede muligheder for at teste faglig forståelse, for det fjerde, at der er mere kontrol af viden og mindre mulighed for evaluerings- og læringsaspektet i den individuelle eksamen sammenlignet med den gruppebaserede eksamensform, og endelig for det femte, at gruppeeksamen tester flere kompetencer.

Med forslagets punkt 1 ønsker forslagsstillerne at fastholde muligheden for at gå til eksamen i grupper inden for det regelsæt, der var gældende frem til august 2005. Regeringens afskaffelse af gruppeprøver er en vidtgående ændring af fundamentet for udvikling af undervisning og evaluering. Prøveformerne skal afspejle forskellige kompetencer, som elever og studerende skal erhverve sig i løbet af deres uddannelse, og derfor vil ændrede prøveformer også virke tilbage på undervisningen. I moderne virksomheder arbejder medarbejderne sammen om udvikling og løsning af opgaver, og undervisningen skal selvfølgelig afspejle moderne arbejdsformer. I dag er der brug for både stor faglig indsigt og stor indsigt i fælles idéudvikling og opgaveløsning kombineret med tværfagligt samarbejde. Alle disse formål opfyldes gennem projektopgaver og gruppeprøver.

Forslagsstillerne ønsker at fastholde friheden på uddannelsesstederne til at gennemføre forskellige eksamensformer, hvorfor de ændringer af bekendtgørelserne, som henholdsvis undervisningsministeren og videnskabsministeren har gennemført, skal føres tilbage til de bestemmelser, der var gældende før august 2005.

Med ændringerne af universitetsloven i 2003 blev der bl.a. etableret eksterne bestyrelser kombineret med større frihed og ansvar til universiteterne for at drive de bedste uddannelser. Forslagsstillerne har tillid til, at universiteterne selv inden for universitetslovens rammer kan udvikle en samlet profil for undervisnings- og prøveformer inden for de eksisterende rammer uden regeringens ideologiske indblanding.

Det er en stor styrke for det danske uddannelsessystem, at der findes forskellige uddannelsesformer med forskellige undervisningsmetoder og dermed også forskellige prøveformer, således at der uddannes studerende med en meget bred vifte af kompetencer. En række aftagervirksomheder og brancheorganisationer for virksomhederne har da også taget afstand fra regeringens gammeldags opfattelse af undervisnings- og prøveformer og har advaret regeringen mod at afskaffe gruppeprøver og projektorienteret undervisning.

Med forslaget punkt 2 ønsker forslagsstillerne at tage regeringens eget oplæg til modernisering af prøver, eksamener og karakterer fra 2004 alvorligt – et oplæg, der efter ministerskiftet ved valget i 2005 tilsyneladende er blevet glemt, men som undervisningsministeren henviser til i svaret af 22. december 2005 på spørgsmål nr. S 1529 om censorinstitutionen, og som derfor må forventes stadig at være regeringens politik. Samtidig ønsker forslagsstillerne, at udviklingsarbejdet også tager stilling til kvalitetssikring af de afholdte eksamener og prøver f.eks. gennem ekstern censur. Regeringen har taget skridt til at indskrænke ekstern censur, da regeringen mener, det er for omkostningsfyldt. Det vil være en vidtgående ændring af dels de studerendes retsstilling, dels kvalitetssikringen af de enkelte uddannelser, hvis den eksterne censur indskrænkes.

I oplægget fremlægger regeringen en række overordnede og tværgående kriterier og principper for en gennemgang og modernisering af prøve- og eksamensordningerne på ressortministeriernes uddannelsesområder. Ikke alle kriterier og principper tænkes anvendt med samme vægt overalt i uddannelsessystemet, men den bevægelse og bestræbelse, som de samlet betegner, forventes gennemført uanset uddannelsesområdets karakter.

I regeringens oplæg slås det fast, at målet for moderniseringsprocessen er, at »prioritere prøveanvendelsen til fordel for dokumentationen af de væsentligste mål og kompetencer og sikre, at dokumentationen er dækkende for den enkelte uddannelse.«

I oplægget annoncerer regeringen at ville »gennemføre en analyse af, om forskellige prøveformer giver forskellige resultater, herunder om gruppevis eksamination og bedømmelse, hvor det forekommer, kan retfærdiggøres over for individuel eksamination eller bedømmelse«. Hverken denne analyse eller de annoncerede brugerundersøgelser har forslagsstillerne stiftet bekendtskab med, og der er heller ikke fra hverken undervisningsministeren eller videnskabsministeren henvist til en sådan analyse ved de åbne samråd, der er afholdt om regeringens forbud mod gruppeprøver.

Forslagsstillerne ønsker at følge op på regeringens egne mål fra oplægget om, at »Målene for uddannelsen er ofte bredere end summen af mål for de enkelte fag. Der kan være mål for nøglekompetencer, som elever/studerende skal opnå i uddannelsesforløbet og kunne dokumentere i forbindelse med én eller flere prøver. Anvendelsen og tilrettelæggelsen af prøver skal derfor være dækkende for det samlede billede af centrale og væsentlige mål og kompetencer, som uddannelsen skal omfatte.«

Et udviklingsarbejde vil samtidig kunne evaluere erfaringer med at arbejde selvstændigt med it, informationssøgning m.v. som kompetencer, der også skal kunne indgå i nye prøve- og eksamensformer. Her tænkes ikke på udbredelsen af såkaldte multiple-choice-prøver, men netop på det brede læringsperspektiv, hvor anvendelse af f.eks. internettet som informationskilde er en integreret del af arbejds- og samfundslivet og derfor også bør afspejle sig i prøve- og eksamensformerne.

Forslagsstillerne ønsker desuden med punkt 2, at udviklingsarbejdet undersøger sammenhængen mellem prøveformer og undervisningsformer. I 2002 gennemførte Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) en evaluering af folkeskolens afgangsprøver, herunder gruppeprøven i mundtlig matematik. En prøveform som undervisningsministeren nu har forbudt. Her var der ingen bemærkninger om at ændre muligheden for mundtlige prøver. På side 101 i evalueringen kan læses: »Der er tilfredshed med den mundtlige matematikprøve, som nogle lærere mener i høj grad afspejler den daglige undervisning, mens andre mener den påvirker undervisningen positivt med elevaktiverende arbejdsformer og samarbejde mellem elever.«

»Evalueringsgruppen finder det er positivt at der på så mange skoler er en udvikling i gang med hensyn til at integrere den mundtlige matematik i den daglige undervisning og lade eleverne samarbejde i matematikundervisningen. Evalueringsgruppen må samtidig konstatere at der er en del matematiklærere der endnu ikke har indarbejdet disse elementer i deres undervisning.«

Der synes således at kunne afledes en overhængende risiko for, at undervisningen ikke udvikler sig i retning af mere elevaktiverende former m.v., når der ikke længere er en påvirkning fra prøveformen, fordi gruppeprøver forbydes.

Det har ved de åbne samråd, der har været afholdt om regeringens forbud mod gruppeprøver, været diskuteret, om forbuddet mod gruppeprøver vil påvirke brugen af og interessen for gruppearbejde, udarbejdelse af fælles projektopgave og lign. i selve undervisnin-

gen. Både undervisningsministeren og videnskabsministeren har erklæret sig som stærke tilhængere af gruppearbejde, gruppeprojekter m.v. i undervisningen som et væsentligt bidrag til, at elever og studerende erhverver centrale kompetencer som samarbejdsevne, herunder evne til at samarbejde på tværs af faglighed osv.

Regeringen fremhæver da også følgende i oplægget om modernisering af eksamener, prøver og karakterer:

»Det er velkendt, at prøver og eksamen øver indflydelse på undervisningens tilrettelæggelse og gennemførelse. Det er derfor vigtigt, at prøverne indrettes på en måde, der giver en positiv og inspirerende tilbagevirkende effekt på undervisningen og bidrager til at målrette læreprocessen.«

Og regeringen fortsætter:

»Det er en forudsætning, at prøverne tilrettelægges og anvendes med henblik på uddannelsens væsentligste mål og derved understøtter det fokus, som er det særegne og væsentlige i uddannelsessammenhængen. Prøvernes indretning og anvendelse kan og bør stimulere meget forskellige dimensioner i undervisningen. Det gælder fordybelse, perspektivering, kreativitet, problemløsning, paratviden, færdigheder – såvel på teoretisk som på praktisk plan og i anvendelsesorienterede kombinationer. Den enkelte prøve kan næppe på én gang spænde over mange dimensioner, men i det omfang flere dimensioner indgår i uddannelsesmålene, bør det afspejles i sammensætningen af prøverne.

Der må endvidere gives plads for prøver, som er virkelighedsnære og praksisorienterede. Prøvernes indretning og anvendelse bør tage farve af de situationer, som de fleste elever og studerende møder senere i livet – i deres uddannelsesforløb, arbejdsliv og andre sammenhænge. Det vil sige, at nogle af prøverne skal sætte eksaminanden i en anvendelsessituation, fx med relation til erhvervskompetence. I det omfang krav i denne retning indgår i uddannelsesmålene, bør det afspejles i prøverne.

I den videre udvikling af prøveformerne er der behov for at inddrage større viden om prøve- og eksamenssystemets funktion, både i forhold til afdelinger og i forhold til de enkelte elever, kursister og studerende.«

Forslagsstillerne kunne næsten ikke have formuleret det bedre selv, hvorfor der forventes bred tilslut-

ning til dette beslutningsforslag fra Folketingets partier.

Økonomi m.v.

Iværksættelsen af udviklingsprogrammet aktualiseres af de ret store midler, der bruges på prøver og eksamener, især set i lyset af, at langt, langt de fleste uddannelser oplever, at der er for få midler til at gennemføre tilfredsstillende undervisning.

Undervisningsministeren oplyser således i svaret af 20. december 2005 på spørgsmål nr. S 1457, at man skønner, at udgifterne udgør ca. 5 pct. af midlerne til uddannelse. Dette skøn bygger på en undersøgelse fra 2000, hvoraf det fremgik, at der blev anvendt 1.093 mio. kr. til eksamen i 1998 (2005-prisniveau), svarende til ca. 5 pct. Dertil kommer lønudgifter til rettetid, udgifter til censorer m.v. Undersøgelsens tal ses i bilag 1, der stammer fra svaret på spørgsmål nr. S 1457. Det vurderes af ministeren, at andelen af undervisningsudgifterne, der medgår til eksamensafholdelse, ikke har ændret sig væsentligt siden da.

Det kan samtidig ses af tabellen i bilag 1, at der er ganske store udsving i, hvor store midler der bruges til prøver og eksamener. Også dette må vække til eftertanke og gøres til genstand for undersøgelser i regi af udviklingsprogrammet for at se, om der kan overføres god praksis m.v.

Forslagsstillerne har ikke lagt sig fast på den økonomiske ramme for udviklingsprogrammet, men finder det sandsynligt, at det kan finansieres inden for Undervisningsministeriets og Videnskabsministeriets rammer. Det væsentligste bidrag fra Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet er at give tilstrækkelig frihed fra eksisterende regler samt at sikre erfaringsopsamling og koordinering. Forslagsstillerne finder det væsentligt, at udviklingsprogrammets formål fastholdes at være at udvikle, kvalificere og konsolidere eksamens- og prøveformer i forhold til uddannelsers samlede mål og de mere specialiserede faglige formål.

Udviklingsprogrammet bør udformes i sparring med en faglig følgegruppe med repræsentanter for skoler og uddannelsesinstitutioner, censorinstitutioner, EVA, relevante forskere m.fl. Der bør være en samlet afrapportering fra udviklingsprogrammet i 2009.

Bilag 1

Lønudgifter til eksamen og rettetid

Uddannelsesniveau	Uddannelsesområde	Udgif- ter til rettetid	Udgifter til eksamen	Undervis- ningsudgift i alt ¹	Udgift til eksamen i pct. af un- der- visnings- udgift
		----- mio. kr. -----			-- pct. --
Grundskolen	9. og 10. Klasse	-	212	4.9882 ²	4
Ungdomsuddannelser	Alment gymnasium og HF	541	285	4.8023 ³	6
	HHX	150	81	1.016	8
	HTX	41	21	446	5
	EUD-tekniske	32	16	2.154	1
	EUD-merkantile	41	31	348	4
Videregående Uddannelser	KVU	-	51	821	6
	MVU ⁴				
	Ergoterapeut- og fy- sioterapeutskoler	-	8	146	5
	Sociale højskoler	-	6	70	8
	Lærerseminarier	-	52	588	9
	Ingeniørhøjskoler	-	35	266	13
	Pædagogseminarier	-	19	505	4
	LVU ⁴	-	223	2.940	8
Voksenuddannelse	AVU	71	53	1.331	4
I alt		876	1.093	20.921	5

Noter:

¹ Regnskabstal fra 1998 opregnet til 2005-prisniveau.² Nettodriftsudgiften, der kun dækker over udgifter til elever i 9. og 10. klasse, er beregnet ud fra den gennemsnitlige nettodriftsudgift pr. elev i folkeskolen og det samlede offentlige tilskud pr. årselev i frie grundskoler og efterskoler (statsligt driftstilskud og kommunale bidrag). Nettodriftsudgiften på folkeskoleområdet inkluderer udgifter, der ikke er direkte undervisningsrelaterede, ligesom der heller ikke er korrigeret for, at der af driftsbevillingen til efterskoler afholdes udgifter forbundet med kostophold.³ Den totale nettodriftsudgift til gymnasieskolen.⁴ Udgifter til ordinære uddannelser.

Skriftlig fremsættelse

Christine Antorini (S):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om frihed til eksamensformer, herunder gruppeprøver, i uddannelsessystemet samt udvikling af eksamensformer.

(Beslutningsforslag nr. B 28).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.